

Ra'noxon ALIMQULOVA,
 Namangan davlat universiteti tadqiqotchisi
 E-mail:alimqulova@mail.ru
 Tel.:+998973252012

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent v.b M.Boltayeva taqrizi asosida

THE ROLE OF MODERN TECHNOLOGIES IN THE DEVELOPMENT OF SPEECH CULTURE OF FUTURE PRIMARY CLASS TEACHERS

Annotation

This article examines the significance and influence of modern technologies on the development of speech culture of future primary school teachers. The article examines various aspects of the use of technology, including interactive educational programs, online resources, multimedia materials and social networks.

Key words: Modern technologies, development of speech culture, future primary school teachers, educational technologies, effective teaching, interactive educational programs, online resources.

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING NUTQ MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNING O'RNI

Annotasiya

Ushbu maqolada bo'lajak boshlang'ich sinif o'qituvchilarining nutq madaniyatini rivojlantirishda zamonaviy texnologiyalarning ahamiyati va ta'siri ko'rib chiqiladi. Maqolada texnologiyalardan foydalanishning turli jihatlari, jumladan, interfaol ta'lim dasturlari, onlayn resurslar, multimedia materiallari va ijtimoiy tarmoqlar ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Zamonaviy texnologiyalar, nutq madaniyatini rivojlantirish, bo'lajak boshlang'ich maktab o'qituvchilari, ta'lim texnologiyasi, samarali trening, interaktiv ta'lim dasturlari, onlayn resurslar.

РОЛЬ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИИ РЕЧЕВОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Аннотация

В данной статье рассматривается значение и влияние современных технологий на развитие речевой культуры будущих учителей начальных классов. В статье рассматриваются различные аспекты использования технологий, включая интерактивные образовательные программы, онлайн-ресурсы, мультимедийные материалы и социальные сети.

Ключевые слова: Современные технологии, развитие речевой культуры, будущих учителей начальной школы, образовательные технологии, эффективное обучение, интерактивные образовательные программы, онлайн-ресурсы.

Kirish. Zamonaviy ta'lim an'anaviy texnikalar va innovatsion yondashuvlar chorrahasida joylashgan bo'lib, ushbu o'zgarishlarning asosiy jihatlardan biri bo'lajak boshlang'ich sinif o'qituvchilarining nutq madaniyatini rivojlantirishdir. Nafaqat o'qitish samaradorligi, balki o'quvchilarning til kompetentsiyasini shakllantirish ham o'qituvchilarning nutq qobiliyatlariga bog'liq. Kompyuter dasturlari, Internet-resurslar va multimedia dasturlari kabi zamonaviy texnologiyalar bo'lajak boshlang'ich sinif o'qituvchilarining nutq madaniyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Talaffuz va artikulyatsiyani o'rgatish. Zamonaviy texnologiyalar yordamida to'g'ri talaffuz va artikulyatsiyani o'rgatish uchun dasturlarni samarali ishlab chiqish mumkin. Maxsus dasturlar va onlayn platformalar o'qituvchilar va bo'lajak o'qituvchilarga nutqdagi kamchiliklarni bartaraf etish va talaffuzni yaxshilashga yordam beradigan audio va video darslardan foydalanish imkoniyatini beradi. Bunday manbalar darslarni tuzish va talabalarga individual tavsiyalar berish imkonini beradi. Zamonaviy texnologiyalar talaffuz va artikulyatsiyani o'rganish uchun juda ko'p imkoniyatlarni taqdim etadi. Buni amalga oshirishning ba'zi usullari:

Talaffuz va artikulyatsiya bo'yicha darslarni taqdim etadigan ko'plab dasturlar va onlayn platformalar mavjud. Ushbu darslar ko'pincha turli xil mashqlarni va tovushlar va so'zlarni talaffuz qilish amaliyotini o'z ichiga oladi. Talabalar tovushlarni to'g'ri ifodalashni yaxshiroq tushunish uchun videolarni tomosha qilishlari va audio fayllarni tinglashlari mumkin[1]. Ba'zi ilovalar talabalarning talaffuzini tahlil qiladigan va fikr-mulohazalarni taqdim etadigan interaktiv darslarni taklif qiladi. Bu talabalarga xatolarini tuzatishga va talaffuzlarini yaxshilashga yordam beradi. Talabalarning talaffuzini baholash uchun nutqni aniqlash va video tahlil texnologiyalaridan foydalanish mumkin. Bu o'qituvchilar va talabalarga taraqqiyotni kuzatish va talaffuzning o'ziga xos jihatlarni yaxshilash ustida ishlash imkonini beradi. Ushbu manbalar aksariyati talabalarga talaffuzdagi o'ziga xos muammolarini hisobga olgan holda shaxsiylashtirilgan tavsiyalar berishi mumkin. Bu yaxshilanishni talab qiladigan aniq jihatlarga e'tibor berishga yordam beradi. Ba'zi hollarda o'qituvchilar yoki nutq terapevtlari ushbu platformalardan onlayn darslar va fikr-mulohazalarni taqdim etish uchun foydalanishlari mumkin. Bu, ayniqsa, ko'proq shaxsiy yondashuvga muhtoj bo'lganlar uchun foydalidir.

Bunday texnologiyalar nutq buzilishidan aziyat chekadigan yoki yaxshilanishi kerak bo'lgan aksentga ega bo'lgan bolalar uchun ham, kattalar uchun ham foydali bo'lishi mumkin[2]. Shuni esda tutish kerakki, eng yaxshi natijalarga erishish uchun ko'pincha tizimli amaliyot va sabr-toqat talab etiladi.

So'z boyligini rivojlantirish. Internet va mobil ilovalardan foydalanish boshlang'ich sinif o'qituvchilarining so'z boyligini oshirishga yordam beradi. Zamonaviy texnologiyalar so'zlarni ishlatishning ma'nolari va misollarini tezda topishga imkon beradi, shuningdek, onlayn lug'atlar va entsiklopediyalarga kirishni ta'minlaydi. Bu o'qituvchilarga so'z boyligini boyitishga va talabalar bilan yanada samarali muloqot qilishga yordam beradi. Internet va mobil ilovalardan foydalanish boshlang'ich sinif o'qituvchilarining so'z boyligini kengaytirishni ancha osonlashtiradi. Bu qanday sodir bo'lishining ba'zi usullari:

O'qituvchilar onlayn lug'atlar, tezauruslar va entsiklopediyalarga osongina kirishlari mumkin. Bu ularga ta'riflarni, sinonimlarni, antonimlarni va so'zlarni ishlatish misollarini tezda topishga imkon beradi, bu ayniqsa darslarni tayyorlashda foydali bo'lishi mumkin. Imlo va grammatikani avtomatik tekshirish: ko'pgina ilovalar va matn muharrirlari imlo va grammatikani tekshirish funksiyasini taqdim etadi, bu esa o'qituvchilarga yozish ko'nikmalarini oshirishga va so'zlarni kontekstda

to'g'ri ishlatishga yordam beradi[3]. Bolalar uchun yangi so'zlar va ularning ma'nolarini o'yin usulida o'rganishga yordam beradigan ko'plab ta'lim dasturlari mavjud. O'qituvchilar o'quv jarayonida bunday dasturlardan foydalanishlari mumkin.

Interaktiv o'quv resurslari: Internet o'qituvchilarga so'z boyligini yaxshilashga va o'quvchilarni yanada samarali o'qitishga yordam beradigan veb-seminarlar, video darsliklar va onlayn kurslarni o'z ichiga olgan ko'plab interaktiv o'quv resurslariga kirishni ta'minlaydi. O'qituvchilar ijtimoiy tarmoqlarda va professional jamoalarda hamkasblari bilan tajriba va yangi so'zlar bilan muloqot qilishlari mumkin. Bu bilimlarni doimiy ravishda yangilashga yordam beradi. O'qituvchilarning so'z boyligini rivojlantirish ularning kasbiy o'sishining muhim jihati bo'lib, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish bu jarayonni ancha osonlashtiradi.

Muloqot ko'nikmalarini o'rgatish. Nutq madaniyati nafaqat to'g'ri talaffuz va boy so'z boyligini, balki samarali muloqot qilish qobiliyatini ham o'z ichiga oladi. Zamonaviy texnologiyalar kelajakdagi boshlang'ich sinf o'qituvchilarining muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish uchun ko'plab vositalarni taqdim etadi. Onlayn forumlar, suhbatlar, videokonferentsiyalar va ijtimoiy tarmoqlar o'qituvchilarga muloqot ko'nikmalarini mashq qilish, munozaralar va almashinuvlarda qatnashish imkonini beradi.

Nutq madaniyati va talabalar, ularning ota-onalari va hamkasblari bilan samarali muloqot qilish qobiliyati o'quv jarayonida muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy texnologiyalar boshlang'ich sinf o'qituvchilarining muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradigan ba'zi usullar: o'qituvchilar pedagogik forumlar va suhbatlarga qo'shilishlari mumkin, bu erda ular o'qitish usullarini muhokama qilishlari, tajriba almashishlari va hamkasblari bilan muloqot qilishlari mumkin. Bu ularga yozma aloqani yaxshilashga va so'z boyligini boyitishga yordam beradi. Videokonferentsiyalar virtual uchrashuvlar va o'quv qadrlarini o'tkazishga imkon beradi. O'qituvchilar og'zaki muloqot bilan shug'ullanishlari, savollar berishlari va mutaxassislar bilan dolzarb mavzularni muhokama qilishlari mumkin bo'lgan onlayn seminarlarda qatnashishlari mumkin.

Ijtimoiy tarmoqlar o'qituvchilarga fikr almashish, materiallarni nashr etish va ta'lim jamoalarini yaratish uchun platforma yaratadi. Bunday tarmoqlarda ishtirok etish o'qituvchilarga muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga, shuningdek, so'nggi ta'lim tendentsiyalaridan xabardor bo'lishga yordam beradi. Aloqa ko'nikmalarini rivojlantirishning muhim qismi bu fikr-mulohazalarni olishdir. O'qituvchilar o'zlarining nutqlarini, intonatsiyalarini va muloqot uslublarini diqqat bilan tinglash va tahlil qilish uchun o'z darslarini yozib olishlari mumkin[4]. Muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga bag'ishlangan ko'plab onlayn kurslar va vebinarlar mavjud. O'qituvchilar ushbu sohada o'z tajribalarini oshirish uchun bunday manbalardan foydalanishlari mumkin. Muloqot ko'nikmalarini o'rgatishning muhim qismi modellashtirish va amaliyotdir. O'qituvchilar rol o'ynash, dars simulyatsiyasi va boshqa usullar bilan talabalar bilan samarali muloqot qilishni o'rganishlari mumkin.

Zamonaviy texnologiyalardan foydalangan holda boshlang'ich sinf o'qituvchilarining muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish o'quv jarayonini barcha ishtirokchilar uchun yanada qiziqarli va samarali qilishi mumkin.

Interaktiv ta'lim materiallari. Interfaol o'quv materiallarini yaratish va ulardan foydalanish ham boshlang'ich sinf o'qituvchilarining nutq madaniyatini rivojlantirishning muhim jihati hisoblanadi. Zamonaviy texnologiyalar yordamida o'yin dasturlari, interaktiv darslar va virtual ekskursiyalarni ishlab chiqish mumkin, bu esa o'rganishni yanada qiziqarli qiladi va o'qituvchilarga o'quvchilarni o'quv jarayoniga yanada samarali jalb qilish imkonini beradi. Interfaol ta'lim materiallarini yaratish va ulardan foydalanish zamonaviy ta'lim amaliyotida muhim rol o'ynaydi. Ular o'quvchilar uchun, ayniqsa boshlang'ich sinflarda o'rganishni yanada jozibali va samarali qilishga yordam beradi. Interaktiv ta'lim materiallaridan foydalanishning ba'zi usullari:

Multimedia elementlari, video, audio, animatsiya va interaktiv topshiriqlarni o'z ichiga olgan interaktiv darslarni yaratish o'quv materialini idrok etish va o'zlashtirishni sezilarli darajada yaxshilashi mumkin. Talabalar darsda ko'proq ishtirok etishlari va mavzuni yaxshiroq tushunishlari mumkin[5]. O'rganishdagi o'yin elementlari jarayonni qiziqarli va rag'batlantiruvchi qilishi mumkin. Ko'pgina maktablar va o'qituvchilar matematika, savodxonlik va fanlarni o'z ichiga olgan turli ko'nikmalarni o'rgatish uchun ta'lim o'yinlaridan foydalanadilar.

Virtual sayohatlar va ekskursiyalardan foydalanish o'quvchilarga butun dunyo bo'ylab sayohat qilish, turli madaniyatlarni o'rganish va sinfdan chiqmasdan tarixiy joylarni o'rganish imkonini beradi. Ko'plab onlayn manbalar o'quv jarayoniga qo'shilishi mumkin bo'lgan interaktiv o'quv materiallarini taklif qiladi. Bu interaktiv darsliklar, onlayn kvizlar, forumlar va boshqalar bo'lishi mumkin. Ko'plab o'quv platformalari o'qituvchilarga o'zlarining interaktiv materiallari va kurslarini yaratish uchun vositalarni taklif etadi. Bu sizga o'quv jarayonini shaxsiylashtirish va uni har bir talabaning ehtiyojlariga moslashtirish imkonini beradi.

Interfaol ta'lim materiallaridan foydalanish o'qituvchidan ta'lim va tayyorgarlikni talab qiladi, ammo bu o'quv jarayonini sezilarli darajada boyitishi va uni bolalar uchun yanada jozibador qilishi mumkin[6]. Bunday materiallar zamonaviy dunyoda o'rganishning muhim jihati bo'lgan hamkorlik, tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Fikr-mulohaza va o'z-o'zini o'rganish. Zamonaviy texnologiyalar, shuningdek, o'qituvchilarga hamkasblar, mutaxassislar va hatto talabalardan fikr-mulohazalarni olish imkoniyatini beradi. Onlayn platformalar nutq ko'nikmalarini yaxshilash maqsadida video darslar, audio yozuvlar va matnli materiallarni yozib olish va tahlil qilish imkonini beradi. Bu o'qituvchilarga nutq madaniyatini mustaqil ravishda rivojlantirishga va kasbiy mahoratini oshirishga yordam beradi. Zamonaviy texnologiyalar va onlayn platformalar ushbu jarayonlarga qanday hissa qo'shishi mumkin: o'qituvchilar o'z darslarini yozib olishlari va keyinchalik o'zlarining o'qitish uslublarini, til pokligini va o'quvchilar bilan qanday munosabatda bo'lishlarini baholash uchun yozuvlarni ko'rib chiqishlari mumkin. Bu sizga kuchli va zaif tomonlarni aniqlash va ular ustida ishlash imkonini beradi.

Video darsliklari singari, audio yozuvlar va matnli materiallarni nutq ko'nikmalarini, grammatikasini va dars tuzilishini takomillashtirish maqsadida tahlil qilish mumkin. O'qituvchilar sifatli fikr-mulohazalar va o'z ishlarini yaxshilash bo'yicha maslahatlar olish uchun hamkasblari va ta'lim mutaxassislari bilan hamkorlik qilishlari mumkin[7]. Onlayn platformalar va ijtimoiy tarmoqlar tajriba va bilim almashishning oson usulini taqdim etadi. Talabalar o'qituvchilarga fikr-mulohazalarni ham taqdim etishlari mumkin, bu esa o'qituvchilarga o'z o'quvchilarining ehtiyojlari va umidlarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Bu o'qituvchilarni yanada samarali o'rganishga undashi mumkin.

O'qituvchilar o'z-o'zini o'qitish uchun onlayn kurslar va manbalardan foydalanishlari mumkin. Bu ularga o'qitishning yangi usullarini o'rganish, zamonaviy texnologiyalarni o'zlashtirish va mavzu sohasidagi bilimlarini chuqurlashtirish imkonini beradi. Ko'pgina o'quv muassasalari va ta'lim tashkilotlari o'qituvchilarning malakasini oshirish uchun onlayn dasturlarni taqdim etadilar. Bu kurslar, sertifikatlash va boshqa o'quv resurslarini o'z ichiga olishi mumkin. Fikr-mulohaza va o'z-o'zini o'rganish o'qituvchilarga o'z ishlarida yanada moslashuvchan, malakali va samarali bo'lishga yordam beradi[8]. Zamonaviy texnologiyalar va resurslardan foydalangan holda, ular o'zlarining kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirishda davom etishlari mumkin, natijada talabalar uchun ta'lim sifati yaxshilanadi.

Siz kelajakdagi boshlang'ich sinf o'qituvchilarining nutq madaniyatini rivojlantirishda zamonaviy texnologiyalarning muhim rolini mutlaqo to'g'ri sezasis. Ushbu aloqaning ba'zi asosiy jihatlari: Internet va ta'lim platformalaridan foydalanigan holda o'qituvchilar audio va video darsliklar, darsliklar va o'quv dasturlarini o'z ichiga olgan boy o'quv materiallariga kirishlari mumkin. Bu ularning o'z-o'zini o'rganish va talabalar uchun qo'shimcha materiallar topish imkoniyatlarini kengaytiradi. Audio va video materiallar, shuningdek ixtisoslashtirilgan dasturlar va ilovalar yordamida o'qituvchilar nutq madaniyatini rivojlantirishning asosiy jihati bo'lgan talaffuz va artikulyatsiya ko'nikmalarini oshirishi mumkin.

Mobil ilovalar, onlayn lug'atlar va nutqni aniqlash texnologiyalari talabalar va o'qituvchilarga so'z boyligini kengaytirishga va yangi so'zlardan to'g'ri foydalanishga yordam beradi. Virtual darslar, videokonferentsiyalar va o'quv forumlari muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi va o'quvchilar va o'qituvchilarni o'z fikrlarini og'zaki va yozma ravishda samarali ifoda etishga o'rgatadi. Turli xil dasturlar va dasturlar yordamida o'qituvchilar interaktiv darslarni yaratishi mumkin, bu esa o'rganishni yanada qiziqarli va samarali qiladi.

Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning haqiqiy ehtiyojlariga yaqinroq bo'lgan o'quv muhitini yaratishga imkon beradi, bu esa ta'limni yanada qiziqarli va qulayroq qiladi. Bu, o'z navbatida, nutq madaniyatini muvaffaqiyatli shakllantira oladigan va o'qitishning dastlabki bosqichida yuqori sifatli ta'lim bera oladigan malakali o'qituvchilarni tayyorlashga yordam beradi.

Xulosa. Zamonaviy texnologiyalar bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining nutq madaniyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ular turli xil ta'lim resurslaridan foydalanish imkoniyatini beradi, talaffuz, lug'at, muloqot qobiliyatlari va interaktiv materiallarni yaratishni o'rganishni osonlashtiradi. Zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish o'quvchilarning nutqining yuqori madaniyatini shakllantirish va o'qitishning dastlabki bosqichida sifatli ta'limni ta'minlashga qodir malakali o'qituvchilarni tayyorlashga yordam beradi.

ADABIYOTLAR

1. Антоненко Д.Р. и др. "Интеграция информационных технологий в процесс обучения как фактор формирования речевой культуры будущих учителей." // Инновации в образовании. 2017.
2. Богданова А.И. "Современные технологии и развитие речевой культуры будущих учителей начальных классов." // Педагогика и психология. 2019.
3. Гребенкина И.С. "Эффективное использование современных технологий в образовании для развития речевой культуры учащихся." // Научные исследования. 2018.
4. Turgunov, S. T., and D. T. Akmalova. "Mechanisms of application of modern approaches to the organization and management of educational processes in Universities." International Journal of Social Sciences 4.1 (2021): 162-167.
5. Кузнецова О.Н. "Влияние цифровых образовательных ресурсов на формирование речевой культуры будущих учителей начальных классов." // Интернет-журнал "Наука и образование". 2016.
6. Turgunov, Sobithon Toshpo'latovich, and Jamshid Shamsidinovich Kazimov. "Organization and Management of Pedagogical Processes in Secondary Schools on a Scientific Basis." European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol 7.12 (2019).
7. Смирнова Н.П. "Роль мультимедийных технологий в формировании речевой культуры студентов-педагогов." // Современное образование. 2015.
8. Тихонова Е.А. "Интерактивные методы обучения и их влияние на развитие речевой культуры будущих учителей начальных классов." // Педагогические исследования. 2018.